

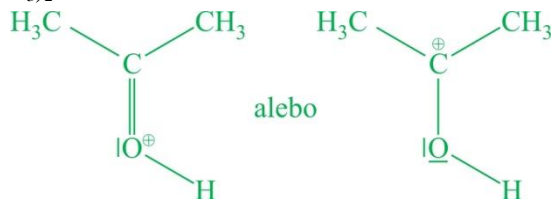
1. Napíšte elektrónový štruktúrny vzorec (0,5 bodu) a názov častíc (0,5 bodu).

a) NHNH_2^-

hydrazid(1-)

b) $(\text{CH}_3)_2\text{COH}^+$

acetónium

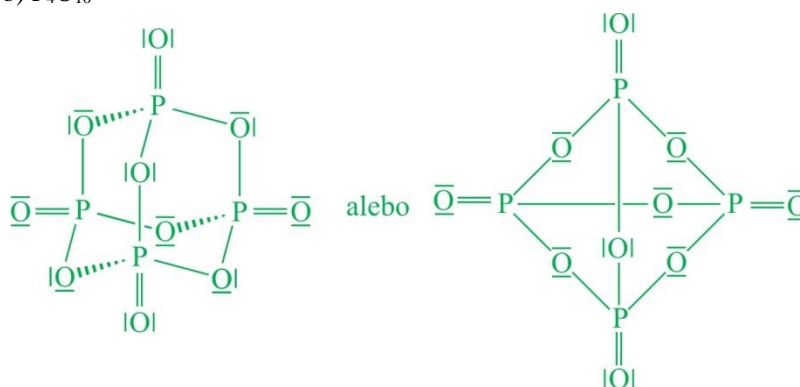
2. Napíšte elektrónový štruktúrny vzorec (0,5 bodu) a názov molekúl (0,5 bodu).

a) As_2H_4

diarzán

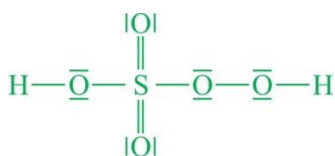
b) P_4O_{10}

oxid fosforečný, dimér oxidu fosforečného, oxid tetrafosforečný

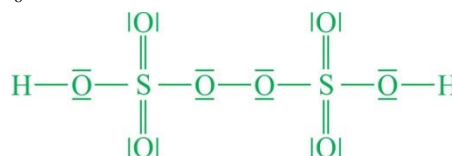
3. Napíšte elektrónový štruktúrny vzorec (0,5 bodu) názov molekúl (0,5 bodu) a oxidačný stav stredového atómu (atómov) (1 bod).

a) H_2SO_5

kyselina peroxosírová
 S^{VI}

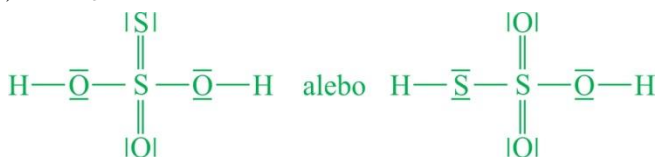
b) $\text{H}_2\text{S}_2\text{O}_8$

kyselina dihydrogenperoxodisírová
 S^{VI}

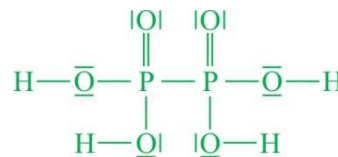
4. Napíšte elektrónový štruktúrny vzorec (0,5 bodu) názov molekúl (0,5 bodu) a oxidačný stav skupiny rovnakých vzájomne viazaných atómov (1 bod).

a) $\text{H}_2\text{S}_2\text{O}_3$

kyselina tiosírová
 $(S_2)^{IV}$

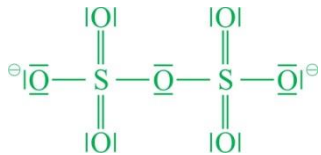
b) $\text{H}_4\text{P}_2\text{O}_6$

kyselina tetrahydrogendifosforičitá
 $(P_2)^{VIII}$

5. Napíšte elektrónový štruktúrny vzorec (0,5 bodu) a tvar (0,5 bodu) častíc.

a) disíranový(2-) anión

dva tetraédre spojené atómom kyslíka

b) kyánamidový anión

lineárny

6. Pomenujte látky (1,5 bodu).

- a) $\text{Cu}_2\text{CO}_3(\text{OH})_2$ *dihydroxid-uhličitan meďnatý, dihydroxid-uhličitan dimeďnatý*
b) $\text{KNaCO}_3 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ *hexahdrát uhličitanu draselno-sodného*
c) $\text{NH}_4\text{NaHPO}_4 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ *tetrahydrát hydrogenfosforečnanu amónno-sodného*

7. Napíšte vzorce látok (1,5 bodu).

- a) diuránan disodný $\text{Na}_2\text{U}_2\text{O}_7$
b) dihydroxid-bis(uhličitan) olovnatý $\text{Pb}_3(\text{CO}_3)_2(\text{OH})_2$
c) hexahdrát chloridu neodýmitého $\text{NdCl}_3 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$

1. a) Určte prvok 15. skupiny, ktorý tvorí viac charakteristických oxidov a jestvuje len v jednej stabilnej alotropickej modifikácii. (0,5 bodu).

Dusík, N

b) Uveďte vzorce týchto oxidov ako aj typ ich štruktúry. (0,5 bodu).

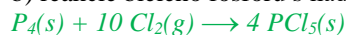
N_2O , NO, N_2O_3 , NO_2 (N_2O_4), N_2O_5 – všetky majú molekulovú štruktúru.

2. Napíšte v stavovom tvare chemickú rovnicu

a) reakcie bieleho fosforu s chlóróm, (0,5 bodu)

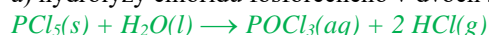

b) reakcie bieleho fosforu s nadbytkom chlóru. (0,5 bodu)

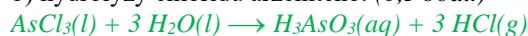

3. Napíšte v stavovom tvare chemickú rovnicu

a) hydrolyzy chloridu fosforečného v dvoch stupňoch, (0,5 bodu)

b) hydrolyzy chloridu arzenitého. (0,5 bodu)

4. Napíšte v stavovom tvare chemickú rovnicu

a) tepelného rozkladu kyseliny trihydrogenfosforečnej, (0,5 bodu)

b) explozívneho rozkladu azidu strieborného. (0,5 bodu)

5. Napíšte v stavovom tvare chemickú rovnicu

a) reakcie hydridu sodného s vodou, (0,5 bodu)

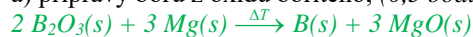

b) reakcie fluoridu boritého s vodou. (0,5 bodu)

6. Napíšte v stavovom tvare chemickú rovnicu

a) prípravy bóru z oxidu boritého, (0,5 bodu)

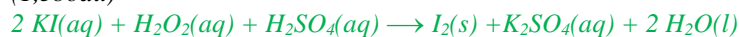
b) prípravy kyseliny dusičnej z oxidu dusičitého. (0,5 bodu)

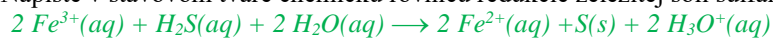
7. Doplňte schémy reakcií. (1 body)

8. Napíšte v stavovom tvare chemickú rovnicu oxidácie jodidu draselného peroxidom vodíka vo vodnom roztoku kyseliny sírovej. (1,5 bodu)

9. Napíšte v stavovom tvare chemickú rovnicu redukcie železitej soli sulfánom vo vodnom roztoku. (1,5 bodu)

1. Uved'te názov častice ako ligandu (0,25 bodu), nakreslite elektrónový štruktúrny vzorec častice (0,25 bodu), a vyznačte v elektrónovom štruktúrnom vzorci donorové atómy (0,25 bodu).

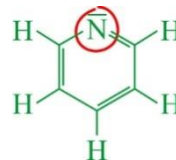
a) NCS^-

tiokyanáto alebo izotiokyanáto

b) $\text{C}_5\text{H}_5\text{N}$, py

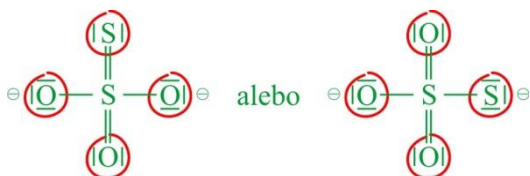
pyridín

2. Uved'te názov častice ako ligandu (0,25 bodu), nakreslite elektrónový štruktúrny vzorec častice (0,25 bodu), a vyznačte v elektrónovom štruktúrnom vzorci všetky donorové atómy (0,25 bodu).

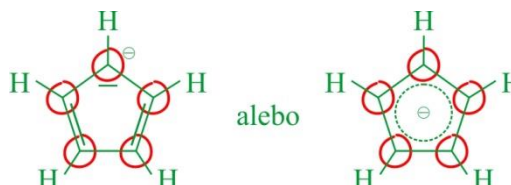
a) tiosíranový anión

tiosulfáto

b) cyklopentadienidový anión

cyklopentadienyl

3. Pomenujte látky a častice (à 0,5 bodu).

- $[\text{Co}(\text{NH}_3)_6]^{3+}$ *hexaamminkobaltitý katión*
 $[\text{Fe}(\text{CN})_6]^{4-}$ *hexakyanidoželeznatý anión*
 $[\text{PtCl}_2(\text{NH}_3)_2]$ *diammin-dichloridoplatnatý komplex*
 $[\text{CrCl}_2(\text{H}_2\text{O})_4]\text{Cl} \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ *dihydrát chloridu tetraakva-dichloridochromitého*
 $\text{K}_2[\text{PtCl}_6]$ *hexachloridoplatičitan draselný*
 $[\text{Mn}(\text{CO})_5]^-$ *pentakarbonylmanganidový(1-) anión*
 $[\text{Fe}(\eta^5\text{-C}_5\text{H}_5)_2]$ *bis(η^5 -cyklopentadienyl)železnatý komplex*

4. Napište vzorce látok a častíc (à 0,5 bodu).

- tetrachloridovanaditanový anión $[\text{VCl}_4]^-$
 tris(etyléndiamín)kobaltitý katión $[\text{Co}(\text{en})_3]^{3+}$
 chlorido-tris(trifénylfosfán)rodný komplex $[\text{RhCl}(\text{PPh}_3)_3]$
 monohydrát síranu hexaakvaželeznatého $[\text{Fe}(\text{H}_2\text{O})_6]\text{SO}_4 \cdot \text{H}_2\text{O}$
 trihydrát hexakyanidoželeznatanu draselného $\text{K}_4[\text{Fe}(\text{CN})_6] \cdot 3\text{H}_2\text{O}$
 dimetylmagnézium $\text{Mg}(\text{CH}_3)_2$
 monohydrát (η^2 -etén)-trichloridoplatnatanu draselného $\text{K}[\text{PtCl}_3(\eta^2\text{-C}_2\text{H}_4)] \cdot \text{H}_2\text{O}$

- Napište vzorec a koordinačný polyéder častíc. (1 bod)
a) trichloridocínatanový anión   b) hexaakvahlinitý kation
 $[SnCl_3]^-$ $[Al(H_2O)_6]^{3+}$
trigonálna pyramída   oktaéder
- Napište názov a koordinačný polyéder častíc. (1 bod)
a) $[Ag(NH_3)_2]^+$ b) $[Au(OH)_4]^-$
diamminstrieborný kation   tetrahydroxidozlatitanový anión
lineárny   štvorec
- Pre komplexný anión $[Cr(CO)_5]^{2-}$ uveďte (1 bod)
a) oxidačné číslo centrálného atómu, $-II$
b) elektrónovú konfiguráciu valenčnej vrstvy centrálného atómu, $3d^8$
c) koordinačné číslo centrálného atómu, 5
d) chromofór komplexu. $\{CrC_5\}$
- Hydroxidy – lantanity, ytritý a skanditý (1 bod)
a) zoradte podľa vzrastajúcej zásaditosti : $Sc(OH)_3$, $Y(OH)_3$, $La(OH)_3$
b) uveďte, ktorý z nich má amfotérne vlastnosti: $Sc(OH)_3$
- Pre oktaedrický komplexný kation $[Fe(H_2O)_6]^{2+}$ uveďte (1 bod)
a) elektrónovú konfiguráciu hladín t_{2g} a e_g centrálného atómu: $(t_{2g})^4 (e_g)^2$
b) počet nespárených elektrónov a magnetické vlastnosti komplexu: 4 , paramagnetický
- V stavovom tvare napíšte rovnice vzniku málorozpustného
a) chrómanu strieborného (0,5 bodu)
napr. $AgNO_3(aq) + K_2CrO_4(aq) \rightarrow Ag_2CrO_4(s) + 2 KNO_3(aq)$
b) hydroxidu meďnatého (0,5 bodu)
napr. $CuCl_2(aq) + 2 NaOH(aq) \rightarrow Cu(OH)_2(s) + 2 NaCl(aq)$
- a) V stavovom tvare doplňte chemickú rovnicu vzniku chloridokobaltnatého komplexu s koordinačným číslom 4 (0,5 bodu)
 $[Co(H_2O)_6]^{2+}(aq) + 4 Cl^-(aq) \rightarrow [CoCl_4]^{2-}(aq) + 6 H_2O(l)$
b) napíšte vzťah pre celkovú konštantu stability vznikajúceho komplexu (0,5 bodu)
$$\beta_4 = \frac{[[CoCl_4]^{2-}]}{[[Co(H_2O)_6]^{2+}] [Cl^-]^4}$$
- Doplňte schémy reakcií (1 bod)
a) $Be \xrightarrow{NaOH} Na_2[Be(OH)_4] \xrightarrow{HCl} BeCl_2$
b) $W \xrightarrow{O_2} WO_3 \xrightarrow{NaOH} Na_2WO_4$
- V stavovom tvare napíšte chemickú rovnicu
a) prípravy medi zo síranu meďnatého redukciovou kovom (0,5 bodu)
 $CuSO_4(aq) + Zn(s) \rightarrow ZnSO_4(aq) + Cu(s)$
b) prípravy draslíka metalotermickou redukciovou chloridu draselného sodíkom (0,5 bodu)
 $KCl(s) + Na(l) \rightarrow K(l) + NaCl(s)$
- V stavovom tvare napíšte chemickú rovnicu redukciovú vody hexakyanidokobaltnatanom draselným (1 bod)
 $K_4[Co(CN)_6](aq) + 2 H_2O(l) \rightarrow 2 K_3[Co(CN)_6](aq) + 2 KOH(aq) + H_2(g)$

1. Ktorá vlastnosť nie je charakteristická pre nekovy? (2 body)

- Oxidy nekovov sú kyslé.
- Nekovy tvoria oxoanióny.
- Nekovy sú zlé vodiče elektriny.
- Nekovy sú zlé vodiče tepla.
- Nekovy majú relatívne malé hodnoty elektronegativity.

Nesprávne je e).

2. Prečo je ťažké zaradiť arzén medzi kovy alebo nekovy? (1 bod)

Arzén má kovové aj nekovové alotropické modifikácie.

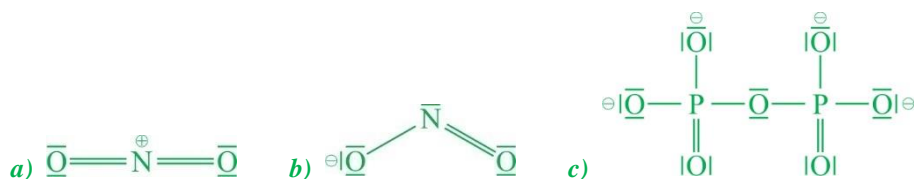
3. Ktorý vzťah medzi dvomi prvkami 15. skupiny je správny? (2 body)

- elektronegativita: Bi > P,
- kyslosť: Bi₂O₃ > P₄O₆,
- ionizačná energia: N < Sb,
- atómový polomer: As > P,
- nekovový charakter: Bi > Sb.

Správne je d).

4. Pre nasledujúce častice uveďte ich názvy a nakreslite elektrónový štruktúrny vzorec. (3 body)

- a) NO₂⁺ b) NO₂⁻ c) P₂O₇⁴⁻

5. Pre vodný roztok sa niekedy používa názov “hydroxid amónny”. Je táto terminológia vhodná pre uvedený roztok? (1 bod)

Uvedená terminológia je nevhodná pre roztok amoniaku vo vode, pretože väčšina amoniaku je prítomná vo forme hydratovaných neionizovaných molekúl NH₃(aq). V roztoku je len veľmi malé množstvo amónnych kationtov a hydroxidových aniónov, vzniknutých ionizáciou amoniaku (K_z = 1,78 · 10⁻⁵). Výraz “hydroxid amónny” budí dojem, že ide o izolovateľnú zlúčeninu, čo v uvedenom prípade nezodpovedá pravde. Správny názov pre NH₃(aq) je vodný roztok amoniaku s uvedením zodpovedajúceho zloženia.

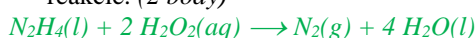
6. V kvapalnom amoniaku sa tvoria medzimolekulové vodíkové väzby spôsobujúce neobyčajne vysokú teplotu topenia, ktorá je netypická pre tak malú molekulu ako je NH₃. Môžu sa aj v kvapalnom hydrazíne N₂H₄ tvoriť vodíkové väzby? (1 bod)

Aj hydrazín sa vzhľadom na polaritu kovalentných väzieb N–H a prítomnosť voľného elektrónového páru na každom atóme dusíka môže viazať vodíkovými väzbami. Má podobne širokú oblasť existencie kvapalného stavu ako voda (2 až 114 °C), čo poukazuje na prítomnosť vodíkových väzieb.

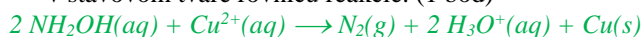
7. Uveďte postup, ktorým možno získať amoniak a) z nitridu hlinitého, b) chloridu amónneho. Napíšte rovnice reakcií. (2 body)

- $AlN(s) + 3 H_2O(l) \xrightarrow{\Delta T} NH_3(g) + Al(OH)_3(s)$
- $2 NH_4Cl(aq) + Ca(OH)_2(s) \xrightarrow{\Delta T} 2 NH_3(g) + CaCl_2(aq) + 2 H_2O(l)$

8. Hydrazín je silné redukčné činidlo, schopné redukovať peroxid vodíka vo vodnom roztoku. Napíšte v stavovom tvare rovnicu reakcie. (2 body)

9. Hydroxylamín redukuje v okyslenom vodnom roztoku meďnaté kationty na kovovú meď, pričom vzniká plynný dusík. Napíšte v stavovom tvare rovnicu reakcie. (1 bod)

10. Napíšte v stavovom tvare rovnice pre chemické reakcie:

a) zahrievanie dusičnanu sodného

b) oxid dusnatý je redukčné činidlo schopné redukovať v okyslenom vodnom roztoku fialové manganistanové anióny za vzniku bezfarebného roztoku manganátých kationov. (2 body)

11. Uved'te typické oxidačné čísla prvkov 12. skupiny. (2 body)

Atómy Zn a Cd sa v zlúčeninách vyskytujú len v oxidačnom stave II. V prípade atómu ortuti, okrem oxidačného stavu II, sa v dôsledku tvorby väzby Hg–Hg pozoruje aj oxidačný stav I.

12. Porovnajzte vlastnosti a zistite podobnosti Zn a Mg. (2 body)

Zn a Mg majú nasledujúce podobnosti – ich kationy s nábojom 2+ majú podobný rozmer, sú bezfarebné a tvoria hexahydráty. Obidva prvky tvoria rozpustné chloridy a sírany ako aj nerozpustné uhličitaný.

13. Za normálnych okolnosti prvky tej istej skupiny majú veľmi podobné chemické vlastnosti. Z tohto pohľadu porovnajzte vlastnosti Zn a Hg. (2 body)

Zn a Hg hoci sú v tej istej skupine majú veľa odlišností. Najzjavnejšie je, že ortuť ako prvok 12. skupiny, má „nezvyčajne“ nízku teplotu topenia. V zlúčeninách sa Zn vyskytuje len v oxidačnom stave II, zatiaľ čo ortuť má v zlúčeninách oxidačný stav I a II. Väčšina zinočnatých solí obsahuje hydratovaný zinočnatý kation, zatiaľ čo väčšina zlúčenín ortuti sú molekuly s kovalentnými väzbami. Zlúčeniny ortuti sa ľahko redukujú na kovovú ortuť, zatiaľ čo kovový zinok sa ľahko oxiduje na Zn^{2+} .

14. Oxidy CdO, ZnO a HgO zorad'te podľa vzrastajúcej zásaditosti a uved'te, ktorý z nich má amfotérne vlastnosti. (2 body)

$\text{ZnO} < \text{CdO} < \text{HgO}$. ZnO má amfotérne vlastnosti, v menšej miere aj CdO.

15. Pre častice $[\text{Y}(\text{NCS})_6]^{3-}$ a $[\text{Ni}(\text{CN})_4]^{2-}$ (4 body)

a) uved'te názvy,

hexakis(izotiokyanáto)ytritanový anión, tetrakyanidonikelnatanový anión

b) pomenujte tvar koordinačného polyédra.

oktaéder $\{\text{YN}_6\}$, štvorec $\{\text{NiC}_4\}$

16. Pre častice $[\text{V}(\text{H}_2\text{O})_6]^{3+}$ a $[\text{Fe}(\text{CN})_6]^{3-}$ (4 body)

a) elektrónovú konfiguráciu hladín t_{2g} a e_g centrálného atómu,

b) počet nespárených elektrónov.

$[\text{V}^{\text{III}}(\text{H}_2\text{O})_6]^{3+}$ 1 nespárený elektrón $[\text{Fe}^{\text{III}}(\text{CN})_6]^{3-}$ 2 nespárené elektróny.

17. Napíšte v stavovom tvare rovnice reakcií zinku s kyselinami (2 body)

a) so zriedenou kyselinou sírovou,

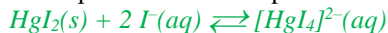
b) s koncentrovanou kyselinou sírovou.

18. Navrhните v stavovom tvare rovnice prípravy uhličitanu zinočnatého zo zinku v dvoch po sebe nasledujúcich reakciách. (2 body)

19. Napíšte rovnicu komplexotvornej reakcie HgI_2 s I^- vo vodnom roztoku v nadbytku ligandu. (1 bod)

20. Napíšte v stavovom tvare rovnice reakcií (2 body)

a) zinku s roztokom NaOH,

b) hydroxidu zinočnatého s roztokom NH_3 .

Anorganická chémia II – 1. časť (10 bodov)

Biely fosfor. Červený a čierny fosfor. Priemyselná výroba fosforu.

- Energie jednoduchých, dvojitých a trojitých väzieb fosfor–fosfor sú: $E(\text{P-P}) = 200 \text{ kJ mol}^{-1}$, $E(\text{P}=\text{P}) = 310 \text{ kJ mol}^{-1}$, $E(\text{P}\equiv\text{P}) = 481 \text{ kJ mol}^{-1}$. Na základe týchto hodnôt zdôvodnite, prečo fosfor tvorí alotropické modifikácie s jednoduchými väzbami.
- Nakreslite štruktúru molekuly P_4 . Opíšte fyzikálne a chemické vlastnosti bieleho fosforu.
- Na základe elektrónových štruktúrnych vzorcov znázornite premenu bieleho fosforu na červený. Opíšte fyzikálne a chemické vlastnosti červeného fosforu.
- Ktorá alotropická modifikácia fosforu je termodynamicky najstabilnejšia? Opíšte jej štruktúru.
- Vo forme akých zlúčenín sa fosfor vyskytuje v prírode? Napíšte sumárnu reakciu prípravy bieleho fosforu, ak východiskovú fosforečnanovú zlúčeninu môžeme približne opísať ako $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$.
- V procese výroby bieleho fosforu vzniká aj toxický a korozívny SiF_4 . Napíšte, akým spôsobom sa uvedený plyn odstraňuje z odchádzajúcich plynov.

Výskyt, získavanie a využívanie prvkov 5 a 6. skupiny

- Najvýznamnejšie minerály vanádu sú vanadinit $\text{Pb}_5(\text{VO}_4)_3\text{Cl}$ a karnotit $\text{K}_2(\text{UO}_2)_2(\text{VO}_4)_2 \cdot 3\text{H}_2\text{O}$. Napíšte ich chemické názvy.
- Napíšte v stavovom tvare trojstupňovú prípravu vanádu, ak v 1. stupni sa z vodného roztoku NaVO_3 získa málo rozpustný NH_4VO_3 , v 2. stupni sa z NH_4VO_3 termickým rozkladom získa V_2O_5 , v 3. stupni sa metalotermickou redukciou V_2O_5 s Ca získa vanád.
- Uved'te najdôležitejšie využitie vanádu.
- Redukciou FeCr_2O_4 s uhlíkom vzniká zliatina železa a chrómu – ferrochróm. Uved'te názov FeCr_2O_4 a napíšte v stavovom tvare rovnicu redukcie FeCr_2O_4 uhlíkom. Uved'te použitie ferrochrómu.
- Pri výrobe čistého Cr sa FeCr_2O_4 taví na vzduchu s Na_2CO_3 za vzniku Na_2CrO_4 a Fe_2O_3 . Napíšte v stavovom tvare rovnicu uvedenej reakcie. Uved'te, ktorá látka figuruje v tejto reakcii ako oxidovadlo a ktorá ako redukovadlo. Uved'te použitie chrómu.
- Napíšte v stavovom tvare rovnicu prípravy PbCrO_4 z $\text{Na}_2\text{Cr}_2\text{O}_7 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$. Uved'te použitie PbCrO_4 .
- Napíšte v stavovom tvare dvojstupňovú prípravu molybdénu, ak v 1. stupni sa pražením MoS_2 na vzduchu získa MoO_3 , v 2. stupni sa z MoO_3 redukciou získa Mo,
- Uved'te aspoň dve využitia molybdénu alebo jeho zlúčenín.